

ИЗБРАНИ АСПЕКТИ ОТ РАЗВИТИЕТО НА СЛОВАШКАТА ЕТНОЛИНГВИСТИКА НА ФОНА НА РУСКО-БЪЛГАРСКО- СЛОВАШКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО*

КАТАРИНА ЖЕНЮХОВА

СЛАВИСТИЧЕН ИНСТИТУТ „ЯН СТАНИСЛАВ“ ПРИ САН

katarina.zenuchova@savba.sk

SELECTED ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF SLOVAKIAN ETHNOLINGUISTICS IN THE BACKGROUND OF RUSSIAN-SLOVAKIAN- BULGARIAN COOPERATION

KATARÍNA ŽEŇUCHOVÁ

JAN STANISLAV INSTITUTE OF SLAVONIC STUDIES

SLOVAK ACADEMY OF SCIENCES

katarina.zenuchova@savba.sk

The paper describes the current state of ethnolinguistic research in Slovakia and on the example of Russian-Slovakian-Bulgarian cooperation proposes possibilities for enabling research in this scientific pursuit. The report sheds light on current goals and results of the international collaboration of the Jan Stanislav Institute of Slavonic Studies of the Slovak Academy of Sciences, the Institute of Slavic Studies of the Russian Academy of Sciences and the Institute for Bulgarian Language of the Bulgarian Academy of Sciences.

Keywords: national culture, national language, ethnolinguistics, linguistic picture of the world, Russia, Slovakia, Bulgaria, Slavic ethnolinguistics

Етнолингвистиката като млада научна дисциплина борави в научноизследователската среда с понятията етническа принадлежност, народ, език и култура в най-широкия смисъл на думата. Езикът като културен феномен и средство за общуване се използва в контекста на всяка нация в единство с традиционната ѝ духовна култура (обичаи, обреди, вярвания, словесен фолклор), както и с всички обекти и елементи на материалната ѝ култура. Модерните етнолингвистични изследвания до известна степен прилагат и по-широко дефинирания предмет на етнолингвистиката, като не приемат за изходна точка само традиционната народна култура и език и извеж-

* Изследването е по проект *Езикова и етнокултурна динамика на традиционните и нетрадиционни ценности в славянския свят // Лингвистическа и етнокултурна динамика традиционных и нетрадиционных ценностей в славянском мире // Linguistic and Ethnocultural Dynamics of Traditional and Non-traditional Values in the Slavic World // Jazykové a etnokultúrne procesy späté s tradičnými a netradičnými hodnotami v slovanskom kontexte* в рамките на Програма ERA.Net.RUS Call 2018 (проект #472–LED-SW)/RUS_ST2017–472).

дат на преден план понятието „езикова картина на света“. Съдържанието на това понятие не се ограничава само в рамките на изследване на комуникацията на равнището на фолклорни текстове, но в синхронен и диахронен аспект интензивно преминава в комуникационното пространство на отделните пластове на съвременния книжовен език. Предметът на етнолингвистиката не се свежда само до народния език, фолклора или народната култура, а включва всички разновидности на езика, включително книжовния, в рамките на целия спектър на историческото и синхронното проучване (Bartmiński 2016: 33).

Въпреки широките и многоаспектни проучвания етнолингвистиката в Словакия е по-скоро онеправдана наука и няма дълга традиция. В останалите страни, които провеждат интензивни славистични изследвания, не се пренебрегват етнолингвистичните проучвания. Те използват не само методите на когнитивната наука, но и методологията от синхронно-диахронен характер. Етнолингвистиката има богата традиция предимно в два престижни научни центъра – в Русия и в Полша, но е добре представена и в България, Хърватия, Беларусия, Сърбия и Украйна. Забележителни резултати постига люблинската етнолингвистична школа под ръководството на Йержи Бартмински, съсредоточена особено върху когнитивните етнолингвистични изследвания, преминаващи рамките на народния език и народната култура. Изследователите от Софийския център за етнолингвистични изследвания под ръководството на проф. Мария Китанова се насочват предимно към проучване на народната терминология и културните концепти. Интересните теоретични и методологични резултати на руските етнолингвисти в Словакия, свързани с теренно проучване, ни подтикват нас, словашките изследователи, да отделим особено внимание на въпросите на етнолингвистиката, разбира се, в непрекъсната връзка с досегашните етнографски, фолклористични и диалектоложки изследвания, успешно реализирани в Словакия. Именно постиженията на етнолингвистичните проучвания на словашката култура представляват важен елемент от мозайката на езиковата картина на света на славяните.

Ние изхождаме от двата основни постулата на етнолингвистичните изследвания, формулирани от Никита Илич Толстой: запазването на общославянското измерение и единството на езика и културата, което означава, че интерпретираме езика като ключ към познанието за човека и обществото или изграждането на собствена идентичност – индивидуална, национална, регионална. Методологичните подходи към систематичното етнолингвистично проучване, формулирани от академик Никита Толстой, поставят основата на руската етнолингвистична школа. Тя е насочена към проблематиката на реконструкцията на старославянската духовна култура въз основа на данни от езика, фолклора, религиозните представи и обреди; интересува се от въпросите на символите в езика и културните кодове и категории (Толстой, Толстая/Tolstoi, Tolstaia 2013). Руските етнолингвисти обръщат внимание на различни области на духовната култура: календар-

ната и семейната обредна традиция, демонологията, символиката на растенията и животните, както и други теми, които могат да се разглеждат не само в границите на един език, народ и култура, но и в целия спектър от славянски и неславянски езици, формиращи различни ареали, напр. карпатския, който се отнася и за Словакия (тук можем да посочим *Общекарпатский диалектологический атлас, I–VII, 1987–2003*), също така балканския, южнославянския, източнославянския, западнославянския и под. Постиженията на Московската етнолингвистична школа, в която са взели участие цели групи изследователи, а също така и изследователи на архиви и редактори, освен в някои частични трудове и специални монографии са представени и в 5-томната енциклопедия *Славянские древности* (1995–2012). Това е първото енциклопедично описание на традиционната духовна култура на всички славянски народи в нейното историческо развитие в продължение на две хилядолетия, което представя значими културни концепти, обредни реалии, празници, герои, традиции, обичаи. В него въз основа на контрастивен анализ се посочват общите и различните черти на славянските култури. Чрез своята концепция, методологически подход, изчерпателна тематика, широк периметър на ексцерпирания и анализиран изворов материал и чрез структурата на отделните статии етнолингвистичният речник е не просто излагане на фактите, но съдейства на своите ползватели да се доближат до самото същество на механизмите на културата, начините на концептуализация и категоризация на света, характерни за носителите на стойностите на традиционната народна култура.

Неслучайно привеждаме примера с този грандиозен речников труд, предоставящ реконструкция на картината на традиционната култура на всички славянски народи. Когато преглеждаме труда, прави впечатление, че някои явления от словашката традиционна култура не са адекватно представени, и то поради няколко причини. Една от тях е обстоятелството, че голяма част от събрания изворов материал, който се намира в словашките ръкописни архиви, и материалите, събрани за нуждите на речниковото описание на словашкия език, не са ексцерпирани систематично и не са подготвени за по-нататъшната им обработка. Освен непълното издание на *Речника на словашките диалекти* (*Slovník slovenských nářečí* 1994, 2006) няма други тематични речници, посветени на избрана област на културата, напр. на митологичните и демонологичните представи. Системата на словашките културни концепти не е изработена дори на ниво основни етнографски извори. Докато в областта на славянската лексикография още от 60-те години на миналия век е създадена цяла редица енциклопедични трудове и специални монографии, то в словашката научна среда работи от този тип липсват.

Някои области на словашката традиционна култура, които са в научния кръгзор на етнолингвистите, са обработени в няколко енциклопедични труда, напр. в двутомната *Енциклопедия на народната култура на Словакия* (*Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska I, II* 1995) и в енцикло-

педичното изследване *Словакия* (Slovensko 1975), които имат по-скоро обобщаващ характер и не покриват всички области на народната култура.

Проучванията на традиционната народна култура в Словакия са били съсредоточени предимно в Етнографския институт, по-късно Институт за етнология при САН, където се намира и архивът на записи от теренни изследвания, реализирани през последните 60 години; картотеката на словашките диалекти, историческата лексика и етимоложките изследвания се намират в Института за словашки език „Людовит Щур“ при САН. Много ценна информация за народната терминология и названията на явленията от традиционната народна култура предоставя *Етнографският атлас на Словакия* (Etnografický atlas Slovenska 1990), общо дело на етнографи, езиковеди и фолклористи. В този контекст особено значение имат лингвистичният *Атлас на словашкия език*, създаден благодарение на колектив от езиковеди под ръководството на Йозеф Штолц, горепосоченият *Речник на словашките диалекти* (Slovník slovenských nářečí – досега са излезли два тома, обработващи лексиката на словашките диалекти в речникови статии от буква А до буква П) и *Историческият речник на словашкия език*, включващ лексикален материал от предкнижовната епоха от развитието на езика (Historický slovník slovenského jazyka, I–VII, 1991–2008).

Освен споменатите съвременни речникови творби, разбира се, съществуват по-стари словашки речници от 17. и 18. век, включващи тази част от лексикалния материал, която е характерна за конкретен регион или тематична област (Žeňuchová 2017: 14–16).

Трудовете на Емилия Хорватова съдържат редица ценни сведения за обредите и обичаите (Horváthová 1968; Horváthová 1972); вярванията и демонологията са обработени в студията на Й. Мяртан, основана на фактически материал, събран по време на теренно проучване в Източна Словакия (Mjartan 1953); преденето и тъкачеството са обработени от Й. Зайонц (Zajonc 2004); народните храни са описани в трудовете на Р. Столична (Stoličná 2000; Stoličná 2004); на отделни области на традиционното народно облекло са обърнали внимание Моймир Бенжа (Benža 2015), Соня Ковачевичова (Kovačevićová 1955), Ярмила Паткова (Pátková 1957), Виера Носальова (Nosáľová 1983). В областта на издаването на фолклорни източници на разположение са трудовете на Виера Гашпарикова в жанровата област на народната проза (Slovenské ľudové rozprávky I–III, 1993–2004); паремиологичните жанрове са обработени от Зузана Профантова (Profantová 1986). Във връзка с издаването на източниците на словашкия фолклор е необходимо да се изтъкне, че много от ръкописните сборници с фолклорни текстове не са обработени и са недостъпни. Имаме предвид например сбирките на словашките диалектолози от края на 19. и началото на 20. век и по-новите диалектоложки записи, които могат да бъдат използвани при фолклорните и етнолингвистичните изследвания. През 2014 г., след повече от сто години, бяха издадени събраните диалектни записи на Самуел Цамбел (Žeňuchová 2014), а в ръкописно наследство се съхраняват и много

други. Смятаме за изключително полезно, че през последните години се обръща повече внимание на редакционната практика на събирачите на народни приказки от епохата на Романтизма (Pácalová 2015a; Pácalová 2015b).

Необходимо е да се припомни, че етнолингвистично ориентирани изследвания на словашката култура са били реализирани от чуждестранни етнолингвисти. Към най-старите трудове на чуждестранната етнолингвистика принадлежи и кандидатската дисертация на белоруската авторка Н. И. Зайцева (Зайцева/Zaitseva 1978). Трябва да се споменат и проучванията на руските етнолингвистки Марина Валенцова, Елена Узеньова, Марфа Толстая, Валерия Колосова (Колосова/Kolosova 2014) и белоруските лингвистки Татяна Володзина и Инна Шведова. В своите трудове авторките използват изворов материал, почерпан от собствените им теренни изследвания или от по-стари фолклорни и етноложки или евентуално лингвистични източници. През 2016 г. в Москва бе публикувана монографията на Марина Валенцова, посветена на народния календар на чехи и словаци (Валенцова/Valentsova 2016).

Още през 2015 г. в Славистичния институт „Ян Станислав“ при САН в сътрудничество с Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН започна да се реализира проект, насочен към създаване на компаративен модел на народната култура на българи и словаци (“A Model of Comparative Research of Fragments of the Folk Culture in Bulgarian and Slovak Languages”). В общия проект е включена група учени от Българската академия на науките – Мария Китанова, Палмира Легурска, Калина Мичева-Пейчева, а словашката страна се представя от Петер Женюх, Мария Кошкова и Катарина Женюхова. В рамките на проекта бяха реализирани няколко научни командировки на българските колеги в Словакия и на словациите в България. Необходимо е да споменем и първите резултати от развиващото се сътрудничество. На страниците на научното списание “Slavica Slovaca” бе публикувана обзорна студия, обобщаваща методологическите подходи на етнолингвистичните школи, чийто автор е Мария Китанова, ръководител на Секцията за етнолингвистика на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН (вж. Китанова/Kitanova 2015).

Важна роля в контекста на резултатите от словашко-българското научно сътрудничество бе отредена и на международната научна конференция *Jazyk a kultúra v slovanských súvislostiach* (Братислава, 5–7 октомври 2016). В нея взеха участие словашки, български, руски, украински, белоруски и полски учени, които представиха актуални резултати от изследванията на езиковата картина на света в славянската духовна култура. Докладите, обработени под формата на научни студии, бяха публикувани в монотематичното книжно издание *Jazyk a kultúra v slovanských súvislostiach (zo slovanskej etnolingvistiky)* (вж. Žeňuchová, Kitanova, Žeňuch 2017). Събраните изследвания на автори от Словакия, България, Полша, Русия, Беларус, Украйна отразяват актуалното състояние на етнолингвистичните про-

учвания във всяка една от страните. Студиите са насочени към сравнителното изследване на народната терминология и на езиковата картина на света в славянската духовна култура. Публикацията представя славянския културен хоризонт като приемствена съставна част на европейския културен хоризонт, повлиян от различни форми на културно и цивилизационно развитие.

С цел активизиране на етнолингвистичните проучвания в Словакия и продължаване на успешно започнатото международно сътрудничество, във връзка с националната изследователска агенция ВЕГА, от 2017 г. в Славистичния институт „Ян Станислав“ започна работата по националния проект *Stav a perspektívy etnolingvistikého výskumu na Slovensku / State and Prospects of Ethnolinguistic Research in Slovakia* (VEGA2 /0045/2017–2020). Целта на проекта е да се представи състоянието на направените досега етнолингвистични проучвания от страна на словашки и чуждестранни учени, свързани със словашкия национален контекст и поставящи определен акцент върху систематизацията на етнографските, фолклорните и лингвистичните източници, които могат да бъдат използвани като основа за по-нататъшно изследване. Съставна част от така дефинираната научноизследователска задача е създаването на научна база за системно проучване на духовната култура на Словакия във връзка с останалите славянски езици и култури, участващи в изграждането на езиковата картина на света в карпатския ареал.

Отделна част от проекта представлява описанието на избрани семантични полета от областта на духовната култура, идентифицирането на сходни и различни значения на лексемите термини, напр. от сферата на названията за явления и предмети на духовната и материалната култура на народа, в рамките на славянския свят. Те са запазени предимно в различните говори. Във връзка с това са необходими системни изследвания на вече събрани по-стари текстове, диалектни извори (сборници с повествователни фолклорни текстове, диалектоложки въпросници, ръкописни лингвистични извори на такива събирачи като, напр. Л. Ризнер, Х. Стрипский и др.), съхранявани в словашки и чуждестранни институции.

Планираният по този начин проект, разбира се, не може да доведе до резултати със синтезиращ характер, по-скоро го възприемаме като едно начало на продължителен научен процес и утвърждаване на международно сътрудничество с центровете на славянските етнолингвистични школи в Европа. В съответствие със споменатите две научни задачи от 2018 г. в рамките на проекта *ERA.Net.Rus Plus* под название *Hodnoty slovanského sveta: Lingvistická a etnokultúrna dynamika /Ценности славянского мира: Лингвистическая и этнокультурная динамика/ Linguistic and Ethnocultural Dynamics of Traditional and Non-traditional Values in the Slavic World* (<https://www.slavicvalues.com/>) се осъществява сътрудничеството на учени от три славянски държави – Русия, България и Словакия. Работният колектив се състои от 15 езиковеди, фолклористи, културни антрополози и ис-

торици от три страни, които работят в Института по славянознание към РАН (Москва, Русия), Института за български език към БАН (София, България) и Славистичния институт „Ян Станислав“ при САН (Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Bratislava, Slovensko). Целта на проекта е да се представи и дефинира йерархията на традиционните и нетрадиционните ценности и да се обяснят причините за неравномерната езикова и културна динамика на славянските страни (Русия, България, Словакия, с привееждане на съпоставки със Сърбия, Македония и Чехия). Изходна материална база за подготвяното изследване ще бъдат етнографски, фолклорни и литературни извори от XIV–XX век. Научният колектив съсредоточава вниманието си както върху проучването на глобалните ценности, като например културното наследство или взаимоотношенията между славяните в различните страни и през различните исторически периоди, така и върху отношението към традиционните общочовешки ценности: война и мир, любов, семейство, здраве, труд, природа, душа и др.

Като имам предвид методиката и теоретичните принципи на московската и софийската традиция, словашката научна група (П. Женюх, Л. Габор, Л. Вилшинска, С. Вашичкова, К. Женюхова) ще отделя особено внимание на словашките кирилски ръкописни извори в етнолингвистична и етнокултурна перспектива.

Идеите и постигнатите резултати на словашките етнолингвистични проекти бяха представени и на XVI Международен конгрес на славистите в Белград (вж. Žeňuchová 2018), където се проведе и срещата на Комисията по славянска етнолингвистика към Международния комитет на славистите. Словашката народна култура заема особено място в системата на славянските култури: намира се в централния ареал на славянските култури и езици, където се срещат елементи от западнославянския, източнославянския и южнославянския ареал. Освен западнославянски явления в диалектния пласт на словашкия език са застъпени южнославянски и източнославянски черти, следователно изследването ще има за цел въз основа на сходства и разлики да отбележи специфичните системни и генетични аспекти на карпатско-балканския ареал.

Синхронно-диахронното изследване, основано върху проучването на по-новото състояние на езика и културата в сравнение с по-старите периоди на тяхното развитие, предлага нови възможности за изследване на континуитета на словашкия език и културната среда не само в карпатския регион, но и в славянското и европейското пространство.

ЛИТЕРАТУРА

- Валенцова 2016: *Валенцова, М. М.* Народный календарь чехов и словаков. Этнолингвистический аспект. Москва, Издательство Индрик.
- Зайцева 1978: *Зайцева, Н. И.* Мифологическая лексика в чешском и словацком языках. Кандидатская диссертация. Минск.
- Китанова 2015: *Китанова, М.* Етнолингвистиката на границата между две сто-

- летия. – *Slavica Slovaca*, 50, № 2, с. 103–115.
- Колосова 2014: *Колосова, В.* „Медвежий“ растения в словацком языке. – *Slavica Slovaca*, 49, № 1, с. 31–36.
- Славянские древности 1995–2012: *Славянские древности*. Этнолингвистический словарь. Том 1–5. Москва, Международные отношения.
- Толстой, Толстая 2013: *Толстой, Н. И., С. М. Толстая*. Славянская этнолингвистика. Вопросы теории. Москва, Институт славяноведения РАН.
- Bartmiński 2016: *Bartmiński, J.* Jazyk v kontextu kultury. Dvanáct statí z lublinské kognitivní etnolingvistiky. Preklad Irena Vaňková. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum.
- Benža 2015: *Benža, M.* Tradičný odev Slovenska [Traditional Clothing of Slovakia]. Bratislava, ÚEUV.
- Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska I, II 1995: *Botík, J. – Slavkovský, P. (eds.)*. Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska. 1. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV; *Botík, J. – Slavkovský, P. (eds.)*: Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska. 2. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Etnografický atlas Slovenska 1990: *Etnografický atlas Slovenska*. Bratislava, Etnografický ústav SAV, Slovenská kartografia.
- Historický slovník slovenského jazyka, 1.–7. 1991–2008: *Historický slovník slovenského jazyka*, 1.–7. zv., Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Horváthová 1968: *Horváthová, E.* Rok vo zvykoch nášho ľudu. Bratislava, Tatran.
- Horváthová 1972: *Horváthová, E.* Zo zvykoslovných a poverových reálií na hornom Spiši. – In: *Slovenský národopis*, roč. 20, č. 3, s. 484–503.
- Kovačevičová 1955: *Kovačevičová, S.* Ľudový odev v Hornom Liptove. Bratislava, SVKL – Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- Mjartan 1953: *Mjartan, J.* Vampírske povery v Zemplíne. *Slovenský národopis*, 1, s. 107–134.
- Nosál'ová 1983: *Nosál'ová, V.* Slovenský ľudový odev. Martin, Osveta.
- Pácalová 2015a: *Pácalová, J.* Codexy tisovské. K prameňom slovenských rozprávok. Bratislava, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Ústav slovenskej literatúry SAV, 224 s.
- Pácalová 2015b: *Pácalová, J.* Rozprávky Janka Rimavského. Bratislava, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Ústav slovenskej literatúry SAV, 336 s.
- Pátková 1957: *Pátková, J.* Ľudový odev v okolí Trnavy. Bratislava, SVKL – Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- Profantová 1986: *Profantová, Z.* Dúha vodu pije. Bratislava, Tatran.
- Slovenské ľudové rozprávky 1–3, 1993–2004: *Slovenské ľudové rozprávky*. 1. Západné Slovensko. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV; *Slovenské ľudové rozprávky*. 2. Stredné Slovensko. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV; *Slovenské ľudové rozprávky*. 3. Východné Slovensko. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Slovensko 1975: *Slovensko. Ľud*. 2. časť. Bratislava, Obzor.
- Slovník slovenských nářečí 1994, 2006: *Slovník slovenských nářečí*. 1. a 2. zvázok. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Stoličná 2000: *Stoličná, R.* Tradičná strava Slovenska. (Prírodné, historické, etno-

- kulinárne, náboženské a sociálne aspekty). Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Stoličná 2004: *Stoličná, R.* Jedlo ako kľúč ku kultúre. Geneticko-historické a sémantické aspekty nášho stravovania. Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej.
- Zajonc 2004: *Zajonc, J.* Tradičné predstavy a názory spojené s pradením a tkaním. – *Slovenský národopis*, 52, № 4, s. 349–403.
- Žeňuchová 2014: *Žeňuchová, K.* Zbierka ľudovej prózy Samuela Cambela. Prameň k výskumu rozprávačskej tradície na Slovensku. Bratislava, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov.
- Žeňuchová, Kitanova, Žeňuch 2017: *Jazyk a kultúra v slovanských súvislostiach (zo slovanskej etnolingvistiky)*. Bratislava – Sofia.
- Žeňuchová 2017: *Žeňuchová, K.* Stav a perspektívy etnolingvistického výskumu na Slovensku. In: *Žeňuchová, K., Kitanova, M., Žeňuch, P.* (eds.): *Jazyk a kultúra v slovanských súvislostiach (zo slovanskej etnolingvistiky)*. Bratislava – Sofia, s. 11–18.
- Žeňuchová 2018: *Žeňuchová, K.* Cyrilské liečiteľské príručky z 18. storočia (etnolingvistická analýza pomenovaní chorôb). – *Slavica Slovaca*, 53, № 3–4, s. 64–74.

REFERENCES

- Bartmiński 2016: *Bartmiński, J.* Jazyk v kontextu kultúry. Dvanásť statí z lublinské kognitívnej etnolingvistiky. Preklad Irena Vaňková. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum.
- Benža 2015: *Benža, M.* Tradičný odev Slovenska/Traditional Clothing of Slovakia. Bratislava, ÚĽUV.
- Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska I, II 1995: *Botík, J. – Slavkovský, P.* (eds.). Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska. 1. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV; *Botík, J. – Slavkovský, P.* (eds.): Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska. 2. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Etnografický atlas Slovenska 1990: *Etnografický atlas Slovenska*. Bratislava, Etnografický ústav SAV, Slovenská kartografia.
- Historický slovník slovenského jazyka, 1.–7. 1991–2008: *Historický slovník slovenského jazyka*, 1.–7. zv., Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Horváthová 1968: *Horváthová, E.* Rok vo zvykoch nášho ľudu. Bratislava, Tatran.
- Horváthová 1972: *Horváthová, E.* Zo zvykoslovných a poverových reálií na hornom Spiši. – In: *Slovenský národopis*, roč. 20, č. 3, s. 484–503.
- Kitanova 2015: *Kitanova, M.* Etnolingvistikata na granitsata mezhdú dve stoletia [Ethnolinguistics on the Border of Two Centuries]. – In: *Slavica Slovaca*, 50, № 2, s. 103–115.
- Kolosova 2014: *Kolosova, V.* “Medvezh'i” rasteniia v slovatskom iazyke [“Bear” Plants in the Slovak Language]. – *Slavica Slovaca*, 49, № 1, s. 31–36.
- Kovačevičová 1955: *Kovačevičová, S.* Ľudový odev v Hornom Liptove. Bratislava, SVKL – Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- Mjartan 1953: *Mjartan, J.* Vampírske poverý v Zemplíne. *Slovenský národopis*, 1, s. 107–134.

- Nosáľová 1983: *Nosáľová, V.* Slovenský ľudový odev. Martin, Osveta.
- Pácalová 2015a: *Pácalová, J.* Codexy tisoenské. K prameňom slovenských rozprávok. Bratislava, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Ústav slovenskej literatúry SAV, 224 s;
- Pácalová 2015b: *Pácalová, J.* Rozprávky Janka Rimavského. Bratislava, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Ústav slovenskej literatúry SAV, 336 s.
- Pátková 1957: *Pátková, J.* Ľudový odev v okolí Trnavy. Bratislava, SVKL – Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- Profantová 1986: *Profantová, Z.* Dúha vodu pije. Bratislava, Tatran.
- Slavianskie drevnosti 1995–2012: *Slavianskie drevnosti.* Etnolingvističeskii slovar'. Tom 1–5 [Slavic Antiquities. An Ethnolinguistic Dictionary. Volume 1–5.] Moskva, Mezhdunarodnye otnosheniia.
- Slovenské ľudové rozprávky 1–3, 1993–2004: *Slovenské ľudové rozprávky.* 1. Západné Slovensko. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV; *Slovenské ľudové rozprávky.* 2. Stredné Slovensko. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV; *Slovenské ľudové rozprávky.* 3. Východné Slovensko. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Slovensko 1975: *Slovensko. Ľud.* 2. časť. Bratislava, Obzor.
- Slovník slovenských nárečí 1994, 2006: *Slovník slovenských nárečí.* 1. a 2. zväzok. Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Stoličná 2000: *Stoličná, R.* Tradičná strava Slovenska. (Prírodné, historické, etnokulinárne, náboženské a sociálne aspekty). Bratislava, Veda vydavateľstvo SAV.
- Stoličná 2004: *Stoličná, R.* Jedlo ako kľúč ku kultúre. Geneticko-historické a sémantické aspekty nášho stravovania. Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej.
- Tolstói, Tolstaia 2013: *Tolstói, N. I., S. M. Tolstaia.* Slavianskaia etnolingvistika. Voprosy teorii [Slavic Ethnolinguistics. Theoretical Issues]. Moskva, Institut slavianovedeniia RAN.
- Valentsova 2016: *Valentsova M. M.* Narodnyi kalendar' chekhov i slovakov. Etnolingvističeskii aspekt [A Czech and Slovak Folk Calendar. Ethnolinguistic Aspects]. Moskva, Izdatel'stvo Indrik.
- Zaitseva 1978: *Zaitseva, N. I.* Mifologičeskaja leksika v cheshskom i slovatskom iazykakh [Mythological Lexis in Czech and Slovak]. Kandidatskaia dissertatsiia. Minsk.
- Zajonc 2004: *Zajonc, J.* Tradičné predstavy a názory spojené s pradením a tkaním. *Slovenský národopis*, 52, № 4, s. 349–403.
- Žeňuchová 2014: *Žeňuchová, K.* Zbierka ľudovej prózy Samuela Cambela. Prameň k výskumu rozprávačskej tradície na Slovensku. Bratislava, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov.
- Žeňuchová, Kitanova, Žeňuch 2017: *Jazyk a kultúra v slovanských súvislostiach (zo slovanskej etnolingvistiky).* Bratislava – Sofia.
- Žeňuchová 2017: *Žeňuchová, K.* Stav a perspektívy etnolingvistického výskumu na Slovensku. – In: *Žeňuchová, K., Kitanova, M., Žeňuch, P.* (eds.): *Jazyk a kultúra v slovanských súvislostiach (zo slovanskej etnolingvistiky).* Bratislava – Sofia, s. 11–18.

Žeňuchová 2018: Žeňuchová, K. Cyrilské liečiteľské príručky z 18. storočia (etnolingvistická analýza pomenovaní chorôb). – *Slavica Slovaca*, 53, № 3–4, s. 64–74.

РЕЗЮМЕ

В изложението се представя актуалното състояние на етнолингвистичните изследвания в Словакия и върху примера на руско-българско-словашкото сътрудничество се посочват възможностите за активизиране на проучванията в рамките на това научноизследователско направление. Предлага се преглед на актуалните идеи и досегашните резултати от международното сътрудничество в рамките на проектната дейност на три институции – Славистичния институт „Ян Станислав“ при САН, Института по славянознание към РАН и Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН.

Ключови думи: народна култура, народен език, етнолингвистика, езикова картина на света, Русия, Словакия, България, славянска етнолингвистика

✉ Доц. д-р Катарина Женюхова,
Славистичен институт „Ян Станислав“
Словашка академия на науките
Dúbravská cesta 9
841 01 Bratislava, Slovensko

✉ Assoc. Prof. Katarina Zenuchova, PhD
Jan Stanislav Institute of Slavonic Studies
Slovak Academy of Sciences
Dúbravská cesta 9
841 01 Bratislava, Slovensko